

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Dolman: "Ambtenaren moeten dienstbaar zijn"

Hogenbirk, S.; Laan, A.; Vingerhoed, T.

Citation

Hogenbirk, S., Laan, A., & Vingerhoed, T. (1986). Dolman: "Ambtenaren moeten dienstbaar zijn". *Bestuurskundige Berichten*, 1(2), 4-7. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233001>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233001>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Na in het eerste nummer van Bestuurskundige Berichten een interview te hebben gehad met Piet Dankert, een hoog geplaatst persoon op internationaal bestuurlijk niveau, richten wij nu de schijnwerpers op iemand uit de nationale politiek: Dolman. Geroemd om zijn kwaliteiten als voorzitter van de Tweede Kamer. Denkend aan hem doemen allerlei opgewonden debatten met een onkreukbare voorzitter op. Wat gaat er eigenlijk om in het hoofd van die man met de hamer? Eens kijken of wij op het Binnenhof het antwoord kunnen vinden...

DOLMAN: „AMBTENAREN MOETEN DIENSTBAAR ZIJN”

Door Sandra Hogenbirk, Antoinette
Laan en Taco Vingerhoed

Eerst even een inleidende vraag. Zou u in het kort uw loopbaan kunnen beschrijven?

"Na mijn studie economie aan de Universiteit van Amsterdam kwam ik te werken bij het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. In 1966 werd ik plaatsvervangend hoofd directie economische politiek bij het Ministerie van Economische Zaken. Vervolgens werd ik in 1970 Tweede-Kamerlid voor de P.v.d.A. Voorzitter van de Tweede Kamer werd ik in 1979."

STOELENDANS S.G.

De laatste tijd is er nogal wat kritiek geuit op het functioneren van de Tweede Kamer. Zij zou van mede-wetgever veranderd zijn in een doorgeefluik. Bent u het hiermee eens?

"Het is in zoverre waar, dat de wetsvoorstellen die van de regering komen gebaseerd zijn op een regeerakkoord en men mag verwachten dat deze steunen op een meerderheid van de Kamer. De Kamer zelf echter heeft de

mogelijkheid om initiatief-wetsvoorstellen in te dienen. Deze komen meestal vanuit de oppositie. Ze zijn dan een uiting van de manier waarop de oppositie het zou doen als ze in de regering zou zitten, of dienen om de regering tot spoed te dwingen. Natuurlijk is de Kamer een doorgeefluik. De Tweede Kamer geeft namelijk een weergave aan de regering van wat er in de maatschappij leeft. Het lijkt mij echter, dat waar staat en maatschappij zo met elkaar zijn vloechten, en waar de overheid zoveel meer te doen heeft gekregen, het logisch is dat kamerleden, partijen en fracties mede optreden voor maatschappelijke belangengroepen. Het risico is, dat wanneer men een wens bij de regering heeft gedeponeerd, men ook nog het recht houdt de regering daarna te bekritisieren. Zie als voorbeeld het R.S.V.-debat. De Kamer had in die tijd enkele dure wensen, maar nu heeft die zelfde Kamer de regering verweten, dat zij het geld over de balk heeft gesmeten. Terwijl dat voor een deel aan de Kamer zelf te wijten was. De Kamer moet wat kritischer zijn. Ik hoop dat de Kamer uit dit debat een aantal conclusies heeft getrokken."

Na deze problemen van de Tweede Kamer willen we nu overgaan naar de Eerste Kamer. Heeft de Eerste Kamer in ons huidige politieke bestel nog wel bestaansrecht?

"Ik zelf ben voor afschaffing van de Eerste Kamer. Dit is ook het standpunt van mijn partij. De Tweede Kamer is in meerderheid tegen afschaffing, terwijl er voor een grondwetswijziging 2/3 meerderheid nodig is. Er zijn een aantal redenen waarom ik voor afschaffing van de Eerste Kamer ben. Ten eerste werkt de Eerste Kamer vertragend. Ten tweede wint zij de laatste tijd aan eigenwijsheid. Een voorbeeld hiervan is de wens van de overgrote meerderheid van de Tweede Kamer om van het meerderheidsrecht met betrekking tot het recht van enquête een minderheidsrecht te maken. Volgens de huidige regels heeft de Tweede Kamer een normale meerderheid nodig om een parlementaire enquête in te stellen. Gepoogd is dit terug te brengen tot een 1/5 en vervolgens 1/3 meerderheid. Dit is andermaal door de Eerste Kamer afgewezen. Dit vind ik een typisch punt waar de Eerste Kamer haar bevoegdheid overschrijdt. Men moet zich beperken tot het controleren van onzorgvuldigheden en het toetsen van het wetsvoorstel aan de Grondwet. De Eerste Kamer mag niet op de stoel van de Tweede Kamer gaan zitten. Zij moet er niet een mening op na houden, anders dan die van de partijgenoten in de Tweede Kamer.

Ten derde, wat het controleren op onzorgvuldigheden en het toetsen aan de Grondwet aangaat, ben ik van mening dat, wanneer de Tweede Kamer een fout maakt, de samenleving de Tweede Kamer wel op de vingers tikt. Hierin heeft de Tweede Kamer zelf de mogelijkheid om alsnog correcties aan te brengen. Ten vierde ben ik ook van mening dat de Eerste Kamer als het ware een schaduw van de Tweede Kamer is. De Eerste Kamer hoort tenslotte precies eenzelfde afspiegeling van de politieke mening van het nederlandse volk te zijn, als de Tweede Kamer dit is. Naar mijn mening is de Eerste Kamer in Nederland dus overbodig."

Waarom is de Tweede Kamer in meerderheid dan toch voor handhaving van de Eerste Kamer?

"De twee argumenten vóór handhaving van de Eerste Kamer zijn de volgende. De Eerste Kamer kijkt op de vingers van de Tweede Kamer, hierdoor worden het inslapen en het maken van fouten door de Tweede Kamer voorkomen. Eerste Kamer-leden zijn part-time-politici. Ze zouden dichterbij de maatschappij staan. Dit laatste argument overtuigt mij niet. Als men iets wil, kan men altijd de Tweede Kamer een brief schrijven. Men wil suggereren dat vakbondsmensen, burgemeesters van grote steden en hoogleraren mensen zijn die verstandiger zijn dan die gewone kamerleden, omdat ze meer door de samenleving beïnvloed worden."

In het Engelse House of Commons gaat het er af en toe nogal rumoerig aan toe. Zouden zulke toestanden in de Tweede Kamer de politiek niet aantrekkelijker maken?

"Nee, toestanden als in Engeland zou ik niet kunnen waarderen. Deze zouden niet zo gauw voorkomen in Nederland, omdat de omvang van het nederlandse parlement in vergelijking met het buitenland veel kleiner is. In Nederland is de Kamer relatief gemakkelijk in de hand te houden. Natuurlijk wekt het ene onderwerp meer emotie op dan het andere. Kernwapens liggen wel wat gevoeliger dan de ruilverkaveling van de Flevopolder. Mijn kritiek op het optreden van de Tweede Kamer-leden is juist dat men te veel en te lang interrumpeert. Vele leden hebben niet de rust en de zelfbeheersing om tijdens een speech aantekeningen te maken en dan na de speech de spreker hierover aan te spreken. Ik houd ze voortdurend voor dat het veel effectiever is in de tweede termijn op zo'n speech terug te komen. Sommigen zijn echter hardleers ; ze snappen het nu nog niet."

KWALITEIT

Zouden kamerleden in uw visie een bepaalde kennis moeten hebben om in de Kamer te komen?

"Hij of zij moet een gezond politiek oordeel hebben, snel reageren op nieuwe feiten en bereid zijn om concessies te doen. Mensen die zich helemaal ingraven in een speciaal gebied zijn dus niet geschikt. Men moet dus over de politiek in het algemeen zijn oordeel kunnen vormen, in een team kunnen werken voor het nederlandse volk en het belangrijkste is wel dat men met het eigen partijprogramma uit de voeten kan. Wat veel voorkomt bij partijen, is dat zij zoveel mogelijk groepen (minderheden) wil vertegenwoordigen en dat zij die dan een plaats op de lijst willen geven. Dat gaat dan in de trand van : er moeten extra vrouwen gezocht worden om hun aandeel in de politieke mening van de partij te vergroten. "

Is er vaak sprake van onenigheid tussen kamerleden en hun achterban? Zo ja, wat merkt u daar van?

"Ik merk het nauwelijks. Soms zakt een kamerlid ineens sterk op de verkiezingslijst. Het partijbestuur geeft in zo'n geval niet graag toe dat dit ligt aan een meningsverschil. Als reden wordt vaak een of andere futiliteit opgegeven. Het is namelijk niet zo, dat, wanneer je eenmaal gekozen bent je de partij aan een lijntje kunt houden. Zo'n verlaging op de verkiezingslijst zie je niet alleen bij het CDA met de loyalisten, maar ook bij de VVD en bij mijn eigen partij. Willemse, die ik persoonlijk een erg goed kamerlid vind, laat zien dat zo'n verlaging op de verkiezingslijst ook bij kleinere partijen kan gebeuren. Hij is namelijk door zijn eigen partij, de PSP, op nummer vier gezet. Een ander verwijt aan het adres van de kamerleden is, dat ze zich laten behandelen als zetbazen van hun partij. Dit verwijt vind ik onterecht. Men zegt echt zijn eigen mening. In mijn eigen partij zie je mensen met het congres 'vechten'. Iemand als Kombrink gaat dan echt in de slag met het congres."

Verwacht u dat er in Nederland over enkele jaren net zo'n verkiezingscircus zal losbarsten als in de Verenigde Staten gebruikelijk is, met andere woorden, zullen u en de P.v.d.A. zich ook met toeters, bellen, reclame en andere overdreven zaken bezig gaan houden?

"De verkiezingen in Nederland zullen nooit zo worden als die in de Verenigde Staten, omdat het bedrijfsleven zich hier niet inkoopt in de verkiezingscampagne. Dat soort corruptieve zaken komen hier niet voor. De mannetjesmakerij bestaat wel, maar slechts voor een beperkte groep (lijsttrekkers). Wat ik wel op prijs zou stellen is, wanneer iemand, die in het bedrijfsleven succesvol is, op latere leeftijd overstapt naar de politiek. Een soortgelijk iets zien we ook in Amerika. President Reagan is niet president geworden omdat hij acteur is geweest, maar omdat hij het

naar de mening van de kiezers goed had gedaan als gouverneur van de grootste staat. In het bijzonder op het gebied van de bezuinigingen. Daar is veel minder van gekomen toen hij eenmaal president was. Naar mijn mening voert hij daarom een slecht beleid."

REALITEIT

Om terug te keren naar de realiteit. Is het niet moeilijk uw taak als voorzitter en die van kamerlid gescheiden te houden?

"Nee, dat vind ik niet moeilijk. In mijn eigen fractie zeg ik waar het op staat, maar in de Kamer heb ik een andere functie. Bij deze functie als voorzitter is het een kwestie van inschatten. Bij sommige debatten wordt er echt zinloos geïnterrumpeerd. Wanneer echter een bewindsman staat te schutten, móet er geïnterrumpeerd worden en wel gelijk! Deze interrupties probeer ik qua tijd evenredig te verdelen over de partijen. De grootste frustratie voel ik zelf, wanneer een fractiegenoot van mij een goed standpunt staat te verpesten door een slecht betoog. Wanneer dit echter gebeurt bij iemand van een andere fractie krijg ik wel eens de neiging extra spreektijd te geven. (...)Wat ik natuurlijk niet doe."

Wat zijn zo vlak na de verkiezingen uw ideeën omtrent vernieuwingsvoorstellen met betrekking tot de verkiezingen en de kabinetsformatie?

"Van een vervroeging van de verkiezingen naar maart, net zo min als een referendum, ben ik een voorstander. De kabinetsformatie zou mijns inziens veel sneller kunnen. Bij verkiezingen in mei zou er in juni een kabinet moeten zijn. Persoonlijk ben ik een voorstander van de verkiezing van de kabinetsformateur bij motie. Men moet niet zeuren als de verkiezingsuitslag bekend is. Er zijn nu ook zes weken tussen de raadsverkiezingen en de installatie van het college van B & W. Er zijn twee dingen die een politi-

cus moet kunnen. Ten eerste : het eigen standpunt presenteren tegenover de kiezers, en ten tweede : zaken doen. Men is een slecht politicus als men slechts een van de twee kan. Men moet bereid zijn om naar gelang de machtsverhoudingen concessies te doen, en eventueel de conclusie te trekken dat het er niet in zit. Het is dan misschien vruchtbaarder om vier jaar in de oppositie te gaan. Verkiezingsuitslagen geven maar een beperkt aantal mogelijkheden, die moeten snel afgetast worden op een zakelijke manier. Een partij die hervormingsgezind is, wil natuurlijk regeren ; wijst de verkiezingsuitslag echter anders uit, dan moet de P.v.d.A. niet zeuren. Dan heeft het nederlandse volk het zo gewild."

Zou het bij de departementen geen moeilijkheden geven van een CDA/VVD-regering naar een P.v.d.A.-regering te gaan?

"Nee, ambtenaren zijn dienstbaar. Is men dit niet, dan moet men opstappen. Er vindt echter wel steeds meer politisering van ambtenaren plaats. Zij gaan steeds meer in het openbaar dingen schreeuwen op gezag van de bewindsman. De politieke verantwoordelijkheid blijft bij de minister, maar sommige ambtenaren doen alsof zij de hele hap leiden! Ik vind dat het huidige kabinet daar veel te weinig aandacht aan besteedt. Ambtenaren zouden korter gehouden moeten worden! Zeker wat uitspraken in het openbaar betreft. Zij hebben het niet voor het zeggen. Ik vind wel dat ambtenaren op sommige momenten in de Kamer aanwezig zouden moeten zijn om feitelijke informatie te geven. Niet om het beleid te verdedigen. Verder is contact tussen ambtenaren en kamerleden zeer belangrijk. Hoewel die contacten zeer verschillend zijn, soms sterk, soms heel erg zwak. Over het algemeen zijn de ambtenaren loyaal. Kamerleden vinden in toenemende mate de weg naar de departementen. Dit is ook nodig, als je je goed wilt inwerken."

En om dit interview af te ronden : heeft u verder nog ambities?

"Nee, voorlopig niet. Ik vind dit zo'n beetje de mooiste functie die ik me kan bedenken."